

ASA-20 Mäki-Leppilampi Marjo

26.05.2021
JULKINEN

Asia

EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokous 15.6.2021 Brysselissä

Kokous

15.06.2021

U/E/UTP-tunnus

E 164/2020 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokous järjestetään Brysselissä 15.6.2021. Kokous pidetään presidentti Bidenin Euroopan matkan yhteydessä (G7-huippukokous Isossa-Britanniassa 11-13.6., Nato-huippukokous Brysselissä 14.6. ja Yhdysvaltojen ja Venäjän välinen huippukokous Genevessä 16.6.). Huippukokouksessa EU:ta edustavat Eurooppa-neuvoston puheenjohtaja Charles Michel ja Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen. Edellinen huippukokous on järjestetty vuonna 2014.

Huippukokouksen asialista ja sisältö noudattelevat aiempia EU-painotuksia koskien suhteita Yhdysvaltoihin (muun muassa joulukuussa 2020 hyväksytty Eurooppa-neuvoston päätelmät). Kokouksessa on tarkoitus käsitellä mm. COVID-19 –pandemiaa sekä pandemioihin varautumista ja ehkäisyä, ilmasto- ja ympäristöasioita ja yhteistyötä kauppaa- ja investointikysymyksissä. Lisäksi esillä ovat yhteistyö teknologiaa ja digitalisaatiota koskevissa kysymyksissä, demokratian ja yhteisten arvojen edistäminen sekä ulko- ja turvallisuuspoliittinen yhteistyö.

Huippukokouksessa hyväksyttävää julkilausumaa valmistellaan neuvoston valmistelurakenteissa, minkä pohjalta siitä neuvotellaan Yhdysvaltojen kanssa.

Huippukokouksessa on tarkoitus käynnistää EU:n ja Yhdysvaltojen uuden hallinnon välinen eteenpäin katsova transatlanttinen yhteistyöagenda, jota komissio ja EU:n korkea edustaja esittivät joulukuussa 2020 julkaisemassaan yhteisessä tiedonannossa.

Suomen kanta

Suomen kantoja EU:n Yhdysvaltojen suhteista on määritetty e-kirjeessä E 164/2020 vp

Suomi pitää EU:n ja Yhdysvaltojen tiivistä ja läheistä suhdetta tärkeänä. Yhteistyön ja yhteisen agendan vahvistaminen Yhdysvaltojen uuden hallinnon kanssa on tärkeää yhteisille arvoille perustuvan monenkeskisen järjestelmän vahvistamiseksi sekä globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi.

Suomi tähdentää EU:n yhtenäisyyttä ja johdonmukaisuutta transatlanttisissa suhteissa.

Suomi katsoo, että komission ja korkean edustajan yhteistiedonannossa esitetyt yhteistyöalat muodostavat EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyölle ja huippukokouksen

asialistalle sekä julkilausumaluonnokselle hyvän pohjan. Keskeisiä teemoja EU:n ja Yhdysvaltojen välisissä suhteissa ovat terveysturvallisuus, ilmasto, kauppa, investoinnit ja teknologia sekä demokratia, vakaus ja turvallisuus.

Yhdysvallat on yksi tärkeimmistä Suomen kauppakumppaneista. Olisi tärkeää saada EU:n ja Yhdysvaltojen kahdenväliset kiistakysymykset ratkaistua, jotta yhteiseen myönteiseen agendaan olisi mahdollista keskittyä täysipainoisesti. Transatlanttinen yhteistyö globaaleissa kauppahaasteissa on keskeistä mukaan lukien EU:n ja Yhdysvaltojen aktiivinen panos WTO:n uudistamisessa ja kauppasääntöjen päivittämisessä.

Suomelle on tärkeää Yhdysvaltojen sitoutuminen transatlanttiseen sekä Euroopan turvallisuuteen. Suomi tukee EU:n ja Yhdysvaltojen välisen turvallisuus- ja puolustusdialogin käynnistämistä ja pitää transatlanttista yhteistyötä turvallisuusaiheiden, kuten hybridiuhkiin vastaamisen suhteen tärkeänä.

EU:n ja Yhdysvaltain tulee osoittaa johtajuutta demokratian, ihmisoikeuksien ja oikeusvaltioperiaatteen sekä kestävä kehityksen (Agenda 2030) kokonaisvaltaisessa edistämässä globaalilla tasolla. Suomi painottaa erityisesti yhdenvertaisuuteen ja sukupuolten tasa-arvoon sekä seksuaali- ja lisääntymisterveyteen ja -oikeuksiin liittyviä kysymyksiä.

Suomi pitää tärkeänä EU:n ja Yhdysvaltain teknologiayhteistyötä globaalin toimintaympäristön edistämiseksi esimerkiksi digitalisaation, tekoälyn, kyberturvallisuuden ja 5G/6G-aloilla. Keskeistä on muun muassa yhteistyö datan vapaan liikkuvuuden sekä yhteen toimivuuden kehittämiseksi perusoikeuksia ja henkilötietojen suojaa koskevaa sääntelyä kunnioittavalla tavalla.

On tärkeää tehdä transatlanttista ilmastoyhteistyötä. Yhdysvallat ja EU voivat tehokkaammin yhdessä vaikuttaa ilmastodiplomatialla suuriin päästöjen aiheuttajiin. Ponnisteluja ilmastoa koskevista kysymyksistä on tärkeä lisätä arktisessa yhteistyössä, jossa Arktinen neuvosto on merkittävässä roolissa. On tärkeää pitää esillä arktisen politiikan kasvavaa merkitystä transatlanttisissa suhteissa.

Pääasiallinen sisältö

Huippukokouksen on tarkoitus vahvistaa EU:n ja Yhdysvaltojen uuden hallinnon välistä suhdetta sekä laittaa liikkeelle eteenpäin katsova transatlanttinen yhteistyöagenda, jota EU:n komissio ja korkea edustaja esittivät joulukuussa 2020 julkaisemassaan yhteistiedonannossaan. Tiedonannossa esitettiin neljää yhteistyöaluetta:

- 1) koronapandemiaan vastaaminen ja valmiuden kehittäminen pandemioihin varautumiseksi ja ehkäisemiseksi jatkossa
- 2) ilmasto- ja ympäristötavoitteiden edistäminen globaalisti
- 3) kauppa- ja teknologiayhteistyö ml. sääntely ja standardit
- 4) demokratia, turvallisuus ja vakaus ml. turvallisuutta ja puolustusta koskeva vuoropuhelu

Huippukokouksen asialistalla on näillä näkymin globaali terveysturvallisuus, globaali talouden elpyminen, ilmastomuutos, kauppa- ja teknologiayhteistyö, demokratian edistäminen ja ajankohtaiset ulkopoliittiset kysymykset.

Sekä Eurooppa-neuvosto että ulkoasiainneuvosto ovat hyväksyneet EU:n ja Yhdysvaltojen suhteista päätelmät, joissa korostetaan vahvan transatlanttisen strategisen

kumppanuuden merkitystä erityisesti kiireellisiin globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Päätelmissä nostetaan yhteistyöaloiksi COVID-19 –pandemia, ilmastonmuutos, talouden elpyminen, digitaalinen ja teknologinen yhteistyö, kaupan vahvistaminen, kauppakiistojen ratkaiseminen, WTO:n uudistaminen ja multilateralistisen (monenvälisen) toimintatavan sekä rauhan ja turvallisuuden edistäminen. Yhteistyöteemat vastaavat hyvin myös Suomen omia transatlanttisia suhteita koskevia tavoitteita koronapandemiaan ja ilmastonmuutokseen vastaamiseksi, kaupan edistämiseksi ja turvallisuuden vahvistamiseksi.

Yhdysvaltojen alustava reaktio EU:n yhteistyöagendalle on ollut myönteinen ja Yhdysvaltojen uuden hallinnon ensitoimet kuten paluu Pariisiin ilmastopöytäkirjaan, YK:n ihmisoikeusneuvoston ja Maailman terveysjärjestön WHO:n työhön sekä rahoituksen palauttaminen YK:n väestörahoitukselle UNFPA:lle vastaavat osaltaan tiedonannon tavoitteita ja konkreettisia ehdotuksia transatlanttisen yhteistyön edistämiseksi. Presidentti Bidenin järjestämä ilmastohuippukokous osoittaa Yhdysvaltojen sitoutuneisuuden EU:lle tärkeään teemaan. Presidentti Bidenin viestit Eurooppa-neuvostolle ja ulkoministeri Blinken keskustelut ulkoasiainneuvostossa ovat osaltaan vahvistaneet EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistä näkemystä globaalihaasteista sekä tahtotilaa edistää yhteistyöagendaa.

Transatlanttisissa kauppasuhteissa painotetaan molemmiin puolin yhteistyötä. Komission ja Bidenin hallinnon välillä on rakentava keskusteluyhteys, joka on tarpeen yhtäältä kahdenvälisen kiistakysymysten (Airbus/Boeing, teräs- ja alumiinitullit, digivero jne.) ratkaisemiseksi, missä lähikuukaudet ovat merkittäviä, ja toisaalta konkreettisten yhteistyömahdollisuuksien kartoittamiseksi. EU on tehnyt ehdotuksia yhteistyön syventämiseksi mm. EU:n ja Yhdysvaltojen kauppa ja teknologia –neuvoston perustaminen, vihreän kauppa-agendan edistäminen ja sääntely-yhteistyön tiivistäminen erityisesti alueilla, joilla sääntelyä ei vielä ole (esim. tekoäly). EU toivoo Yhdysvalloista kumppanin WTO:n uudistamiseen ja loppuvuonna järjestettävän ministerikokouksen valmisteluihin sekä tuloksien saavuttamiseksi. Tavoitteena on myös yhteistyö Kiinan epäreiluihin kauppakäytäntöihin puuttumiseksi. Kahdenvälisen kiistakysymysten mahdollisista ratkaisuista huolimatta haasteita riittää jatkossakin transatlanttisissa kauppasuhteissa.

EU:n ja Yhdysvaltojen huippukokous on tärkeä tilaisuus elävöittää EU:n ja Yhdysvaltojen yhteiseen historiaan, yhteisiin arvoihin ja intresseihin perustuvaa kumppanuutta sekä vahvistaa yhteistyötä globaaleihin haasteisiin vastaamiseksi. Huippukokouksessa voidaan myös vahvistaa sitoumus sääntöpohjaiseen kansainväliseen järjestelmään ml. monenväliset instituutiot sekä vahvistaa ulko- ja turvallisuuspoliittista yhteistyötä.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

EU-ministerivaliokunta 4.6.2021

Ulkosuhdejaoston kirjallinen menettely 28-31.5.2021

Eduskuntakäsittely

Eduskunnalle on annettu selvitys (E 164/2020 vp) komission ja korkean edustajan joulukuussa 2020 julkaisemasta yhteistiedonannosta: EU:n ja Yhdysvaltain yhteinen globaalin muutoksen agenda).

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Marjo Mäki-Leppilampi UM/ASA-20	+358 50 409 7038
Hanna-Leena Kortenieniemi UM/ASA-20	+358 50 576 5263
Marja Kuosmanen UM/TUO-10	+358 50 330 8075

EUTORI-tunnus

Liitteet

Viite

Asiasanat Hoitaa	Yhdysvallat UM
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TPK, VM, VNK, YM
